

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กรมปศุสัตว์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หลักการพัฒนา ตามพระราชดำริ

- เป็นการพัฒนาโดยยึดปัญหาและสภาพแวดล้อมของพื้นที่เป็นหลัก โดยเฉพาะทรงให้ความสำคัญกับความกระตือรือร้นของคนในพื้นที่ รวมทั้งความต้องการของเกษตรกร
- การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อแก้ปัญหาหลักของชนบท เป็นรากฐานที่สำคัญของการพึ่งตนเอง
- การพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่รีบร้อนที่จะให้เกิดผลในทางเจริญอย่างรวดเร็ว ที่สำคัญ คือ ชุมชนต้องพึ่งตนเองได้เรื่องอาหารก่อน จึงก้าวไปสู่การพัฒนาเรื่องอื่นๆ

พระราชดำริด้านการส่งเสริมปศุสัตว์

- ในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ควรพิจารณากลุ่มผู้เลี้ยงเป็นสำคัญ
- ถ้าเป็นชาวบ้านทั่วไปที่มีพื้นฐานความรู้น้อย ต้องส่งเสริมแนะนำสิ่งที่ยากและเหมาะสมกับพื้นที่ เช่น พันธุ์สัตว์ควรเป็นสายพันธุ์พื้นเมืองที่แข็งแรง ทนทานต่อโรค เพื่อป้องกันการตาย สามารถหากินอาหารที่มีในพื้นที่ได้ง่าย ให้คัดเลือกพันธุ์สัตว์ที่เหมาะสม ลูกดก ส่งเสริมให้ราษฎรเลี้ยงมากขึ้น

พระราชดำริด้านการส่งเสริมปศุสัตว์ (ต่อ)

- ทรงสนับสนุนให้ทำการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการเพาะปลูก เพราะทรงเห็นว่าผลพลอยได้อีกส่วนหนึ่ง คือ มูลสัตว์ สามารถนำมาใช้เป็นปุ๋ยคอกบำรุงดิน ช่วยให้ผลผลิตพืชดีขึ้น และยังนำไปหมักเป็นแก๊สชีวภาพใช้พลังงานได้ด้วย
- ส่วนพื้นที่ที่มีปัญหาในการเพาะปลูกพืช มีพระราชดำริให้ปรับปรุงจัดทำเป็นทุ่งหญ้าสาธารณะสำหรับเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้เกษตรกรใช้ประโยชน์ร่วมกันได้มากที่สุด

กิจกรรมปศุสัตว์ใน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- ศึกษาวิจัยด้านปศุสัตว์ให้ได้เทคนิควิธีที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
- เลี้ยงสัตว์เพื่อสาธิต ให้เกษตรกรที่สนใจมีโอกาสศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์
- ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์โดยสนับสนุนพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ เพื่อผลิตอาหารโปรตีนในครัวเรือนและโรงเรียนถิ่นทุรกันดาร
- ส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์ให้เกษตรกรรู้จักพันธุ์พืชอาหารสัตว์ วิธีการปลูก การเก็บและถนอมไว้ใช้ในยามขาดแคลน
- ฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี ให้ความรู้เบื้องต้นเรื่องการเลี้ยงสัตว์และการป้องกันโรค
- บริการด้านสุขภาพสัตว์ ฉีดวัคซีนป้องกันโรค ถ่ายพยาธิและรักษาพยาบาลสัตว์

การบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมปศุสัตว์

- **หน่วยงานกำกับดูแล :**
สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี
กลุ่มโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและพื้นที่เฉพาะ
โทร.02-653-4444 ต่อ 3371-3 โทรสาร 02-653-4930
- **หน่วยปฏิบัติงานในภูมิภาค**
 - สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด
 - สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 1 - 9
 - ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์/สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์
 - ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์/สถานีพัฒนาอาหารสัตว์
 - ศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพ
 - ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์
- **โครงการที่สำคัญ มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ /
คณะทำงาน กำกับดูแล และปฏิบัติงานโครงการ**

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่กรมปศุสัตว์ดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2553

จำนวน 7 กลุ่ม 56 โครงการ

กลุ่มโครงการ	จำนวน
1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	6
2. โครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	8
3. โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	1
4. โครงการของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์	2
5. โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	2
6. โครงการของมูลนิธิชัยพัฒนา	2
7. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอื่นๆ	35
รวม	56

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญ

■ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง

ศูนย์ศึกษาฯ จังหวัด	พันธุ์สัตว์ที่สาธิตในศูนย์
- เขาค้อ จ.เลย	กวางฟอลโล่ นกกระจอกเทศ นกอีมู สุกร เป็ดเทศ ไก่พื้นเมือง ไก่ไขไทย
- ดงกระเบน จ.จันทบุรี	กวางรูซ่า แพะนม ไก่ไข เป็ดเทศ
- ภูพาน จ.สกลนคร	โคทาจิมะภูพาน โคนม สุกรภูพาน กวางรูซ่า ไก่ดำภูพาน เป็ดเทศ
- ห้วยฮ่องไคร้ จ.เชียงใหม่	โคนม สุกร แพะนม เป็ดเทศ ไก่พื้นเมือง กระต่าย
- ห้วยทราย จ.เพชรบุรี	แพะนม ไก่เขียวห้วยทราย ไก่วง เป็ดเทศ
- พิกุลทอง จ.นราธิวาส	แพะนม แกะ เป็ดเทศ ไก่พื้นเมือง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

สุกรภูพาน

โคเทาจิมะภูพาน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญ

- โครงการฟาร์มตัวอย่าง ตามพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

จ.อ่างทอง, สิงห์บุรี, อุบลราชธานี, บุรีรัมย์, สกลนคร, เชียงใหม่, ราชบุรี, พัทลุง, สงขลา, ยะลา, ปัตตานี, นราธิวาส เป็นต้น

- จัดวางผังฟาร์มปศุสัตว์
- การก่อสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ โรงฟักไข่
- ปลูกพืชอาหารสัตว์ สนับสนุนพันธุ์สัตว์
- การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์

พันธุ์สัตว์พระราชทานในโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ

- สุกรจินหัว
- เป็ดอีเหลียง
- ห่านหัวสิงโต
- แพะหลาวชาน

โครงการฟาร์มตัวอย่าง ตามพระราชดำริ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญ

- โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
 - พื้นที่ดำเนินการ 500 แห่ง 47 จังหวัด
 - ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียนให้ผลิตอาหารโปรตีนเป็นอาหารกลางวันของนักเรียนได้ครบตามเกณฑ์ต่อเนื่องตลอดปี ไม่ต่ำกว่า 40 กรัม/คน/วัน (ส่วนใหญ่ดำเนินการได้ยกเว้นพื้นที่ทุรกันดาร)
 - ให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะด้านการเลี้ยงสัตว์ โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
 - จัดการคัดเลือกโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ กิจกรรมปศุสัตว์ดีเด่น ประจำปี 2551 – 2553 รวม 3 ครั้ง
 - บูรณาการการทำงานกับกรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
 - สนับสนุนโครงการสามทศวรรษการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ที่สำนักพระราชวังจัดขึ้นตั้งแต่ เมษายน 2553 – มีนาคม 2554

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญ

- โครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะในพื้นที่ภาคใต้ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้รับงบประมาณจากสำนักพระราชเลขาธิการ จัดซื้อพันธุ์แพะเลี้ยงขยายพันธุ์ที่สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์เทพา ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา ผลผลิตถูกส่งเสริมในโครงการฟาร์มตัวอย่าง ตามพระราชดำริ พื้นที่ภาคใต้

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญ

- โครงการศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ตามพระราชดำริ อ.ด้านซ้าย จ.เลย
 - พ.ศ.2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชทรัพย์ให้กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์จัดซื้อที่ดิน 39 ไร่เศษ และต่อมามีพระราชกระแสรับสั่งให้กรมปศุสัตว์ ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อดำเนินการ "ศูนย์ศึกษาพัฒนาการเกษตร ตามพระราชดำริ" เน้นการเลี้ยงสัตว์ ขยายพันธุ์สัตว์
 - พ.ศ.2551 กรมที่ดินสำรวจออกโฉนดที่ดินให้โครงการในพระปรมาภิไธย จำนวน 4 ฉบับ พื้นที่รวม 151 ไร่ 3 งาน 87 ตร.
 - สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เมื่อ 26 ม.ค.2553
 - พระราชทานพระราชดำริ ให้เป็นศูนย์กลางการผลิตพันธุ์สัตว์ที่จำเป็นเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมขยายพันธุ์ไปยังโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ขาดแคลน รวมทั้งพิจารณาส่งเสริมสัตว์พันธุ์ดีให้กับราษฎรที่ยากจนในเขตพื้นที่ไม่ไกลจากศูนย์ฯ เพื่อเลี้ยงสัตว์เป็นอาหารโปรตีน ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น
 - โดยให้ส่วนราชการต่างๆ ร่วมมือกันจัดทำแผนปฏิบัติงานและส่งให้ สنج.กปร.พิจารณาสนับสนุนต่อไป

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริ ด้านการพัฒนาอาชีพปศุสัตว์ ที่สำคัญ เช่น การเลี้ยง ไก่เนื้อถือว่าเป็น "อาชีพพระราชทาน"

- โครงการศูนย์รวมนมสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ สกลนคร ตามพระราชดำริ

พ.ศ.2528 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริให้กรมปศุสัตว์ร่วมกับจังหวัดสกลนคร ส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อและจัดทำโครงการโรงนมพาสเจอร์ไรส์ขึ้น โดยใช้เครื่องมือขนาดเล็ก ปัจจุบัน ศูนย์รวมนมสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์สกลนคร ผลิตนมพาสเจอร์ไรส์ "นมภูพาน" และไอศกรีม มีรายได้หมุนเวียน ฟังตนเองได้ โดยไม่ใช้งบประมาณจากภาครัฐตั้งแต่ พ.ศ.2550

- โครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2522 ที่ จ.สระแก้ว

โครงการธนาคาร โค-กระบือ
เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ
(Royal Cattle-Buffalo Bank for Farmers)

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“...ธนาคารโคและกระบือ ก็คือ การรวบรวมโคและกระบือ โดยมีบัญชี
ควบคุม ดูแล รักษา แจกจ่าย ให้อืม เพื่อใช้ประโยชน์ในการเกษตร และ
เพิ่มปริมาณโคและกระบือ ตามหลักการของธนาคาร

ธนาคารโคและ กระบือ เป็นเรื่องใหม่ของโลกที่มีความจำเป็นเกิดขึ้น
เพราะปัจจุบันมีความคิดแต่จะใช้เครื่องกลไกเป็น เครื่องทุ่นแรงในกิจการ
เกษตร แต่เมื่อราคาน้ำมันเชื้อเพลิงแพงขึ้นความก้าวหน้าในการใช้เครื่อง
กลไกเสียไป จำเป็นต้องหันมาพึ่งแรงงานจากสัตว์ที่เคยใช้มาก่อน เมื่อหัน
กลับมาก็ปรากฏว่ามีปัญหา มาก เพราะชาวนาไม่มีเงินซื้อโคและกระบือ
มาเลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน...”

การบริหารโครงการ

ธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ
บริหารงานในรูปของคณะกรรมการ จำนวน 19 ราย
มีอธิบดีกรมปศุสัตว์ เป็นประธาน และมีผู้แทนจาก
สำนักพระราชวัง เป็นกรรมการร่วมในคณะกรรมการ

ผลการดำเนินโครงการ

ธนาคาร โค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ ได้ให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ตั้งแต่เริ่มโครงการ(ปี 2522) จนถึงปัจจุบัน ไปแล้วกว่า 150,000 ราย และมีเกษตรกร ยังคงอยู่ในความดูแลของโครงการ จำนวน 84,113 ราย ในพื้นที่ 70 จังหวัด ตาม รายละเอียดการให้บริการดังนี้

การให้บริการ	โค	กระบือ	รวม	เกษตรกร
การยืมเพื่อการผลิต	54,491	30,849	85,340	83,038
การเช่าซื้อ	441	652	1,093	1,033
การเช่าใช้แรงงาน	-	-	-	-
การยืมพ่อพันธุ์	70	17	87	42
รวม	55,002	31,518	86,520	84,113

หมายเหตุ เกษตรกรบางรายได้รับโค-กระบือรายละเอียด 2 ตัว

กระบือชุดแรกของโครงการ

เกษตรกรชุดแรกที่ได้รับสัตว์ในพื้นที่บ้านท่ากะบาก
ตำบลห้วยชัน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว
ที่ยังคงเลี้ยงสัตว์ของโครงการต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

- กิจกรรมเลี้ยงสัตว์สาธิตในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 - มีการขยายพันธุ์ นำลูกสัตว์ส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่โครงการ
 - มีข้อจำกัดด้านงบประมาณการเลี้ยงดู (ค่าอาหารสัตว์ ค่าซ่อมแซมโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ค่าไฟฟ้า ฯลฯ) ทำให้การผลิตสัตว์ไม่เต็มศักยภาพ
 - ถ้ามีระเบียบ สามารถจำหน่ายพันธุ์สัตว์ในราคาที่คุ้มทุน นำเงินเป็นกองทุนหมุนเวียนเพื่อบริหารจัดการโครงการ จะทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน
 - สามารถขยายพันธุ์เผยแพร่สู่เกษตรกรได้มากขึ้น เช่น การมีระเบียบเงินรายได้ศูนย์ศึกษากาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ขอขอบคุณ